

→ Hazırlayan: Haluk NURAY - İktisadi Kalkınma Vakfı Brüksel Temsilcisi

Bir Dış Politika Aracı Olarak Enerji: ABD-Almanya-Rusya Üçgeninde Neler Oluyor?

AB ve Almanya'nın Rus gazına bağımlılığının varlığı ve devam edeceği, kabul edilmesi gereken bir gerçek. Sorun sadece enerji arzından ibaret de değil. Rusya'nın gazdan elde ettiği kaynakları kullanarak, ekonomik sahiplik yoluyla siyasi güç yaratması da ayrı bir bağımlılık riski yaratmakta. Şimdi sorun uzun vadede bu bağımlılığın nasıl yönetileceği

Son bir kaç yıldır (özellikle 2006 yılından bu yana) Rusya'nın tekrar bir güç olarak dünya sahnesine dönme işaretleri vermesi; enerji politikasını bunun bir aracı olarak kullanması ve bu iki gelişmenin ABD-Almanya/AB ve Rusya üçgeninin karşılıklı politikalarında yarattığı çapraz etkiler, AB ve Transatlantik düşünce kuruluşları için başlıbaşına bir endişe ve merak konusu konusu haline geldi.

Bu kuruluşlar tarafından sık sık düzenlenen toplantılarda, üst düzey uzmanlar tarafından, önümüzdeki bir kaç yıl içinde AB'nin ne şekilde devinebileceğinin işaretlerini de içeren bir çok ilginç değerlendirmeler yapılmakta. Aşağıdaki çalışma da geçtiğimiz Şubat ayında Brüksel'de düzenlenen böyle bir toplantıdaki (1) tartışmalardan esinlenerek kaleme alındı.

RUSYA ULUSLARARASI SAHNEYE GERİ DÖNDÜ: ALMAN VE AMERİKAN STRATEJİLERİ?

ABD, Almanya ve Rusya'nın Avrupa'ya yerleştirilecek füze savunma sistemleri ve Avrupa'nın enerji güvenliği konularındaki yaklaşım farklılıkları son iki yılda bu üçgenin ilişkilerinin yönünü belirleyen başlıca gündem maddeleri oldu. Bu iki konunun yanısıra, Kosova'nın geleceği, uluslararası terorizmle mücadele ve nükleer silahlardaki hızlı artış gibi bazı uluslararası sorunlar da, uzmanlar tarafından, ABD, AB (ağırlıklı olarak da Almanya) ve Rusya'nın işbirliği olmadan çözülmesi mümkün olmayan konular olarak değerlendirilmekte.

Son bir kaç yıldır söz konusu üçgenin Avrupa coğrafyasındaki iki köşesi, Almanya ve Rusya arasında enerji bağlantılı bir "özel" ilişki gelişmeye başlamıştır. Almanya-Rusya arasındaki bu özel ilişkinin gidişatı, sadece Almanya-Amerika ilişkilerini değil AB'nin iç ve dış ilişkilerini, dolayısıyla bizi de etkileyecektir. Bu günden bakınca üçgen içindeki ilişkilerin nasıl gelişeceğini kestirmek çok güç, ancak iki yıl içinde manzaranın biraz daha netleşmesi beklenmekte.

Önümüzde bir dizi seçim var. Mart 2008'de Rusya'da başkanlık seçimi yapıldı, Kasım 2008'de ABD başkanlık seçimi ve 2009 sonbaharında da Almanya'da genel seçimler yapılacak. Bu seçimler her üç ülkede de dış politikalarını ve birbirleri ile ilişkilerini etkileyecek önemli iç değişimlere yol açacak.

Rusya'nın dış politikası son iki yıldır neredeyse tamamen iç politika odaklı olarak yürütülmüştür. ABD-Almanya ve AB ancak bu gerçeği anlarlarsa yeniden uluslararası sahneye dönen Rusya'ya karşı sağlam ve bütüncül bir strateji geliştirebilirler.

Almanya Rusya ilişkileri son yıllarda enerji merkezli bir gelişme göstermiş. ABD-Rusya ilişkileri ise aynı dönemde gelişmemiş, ancak belli bir denge ve istikrar kazanmıştır.

RUSYA POLİTİKASI ÜZERİNE

Peki, gerçekten Rusya "büyüklerin" ilişkilerini etkileme gücüne sahip midir?

Bu soruya genel olarak "evet" cevabı verilse de bu etkinin hangi durumda ve ne şekilde oluşacağı ve orta vadede Batı'nın Rusya politikasının ne şekilde gelişeceği konusunda iki farklı görüşten söz edilebilir. Birinci olasılık; Batı'nın güçlenen ve yeniden kural koymaya çalışan Rusya'ya karşı pozisyonunu korumak üzere mevcut durumdan geri adım atmaması ve işbirliği/ortaklık (containment) çabalarına sırtını dönmesidir ki, Gorbaçov öncesine dönüş anlamına gelen bu opsiyon daha ziyade ABD'li uzmanlarca dile getirilmektedir.

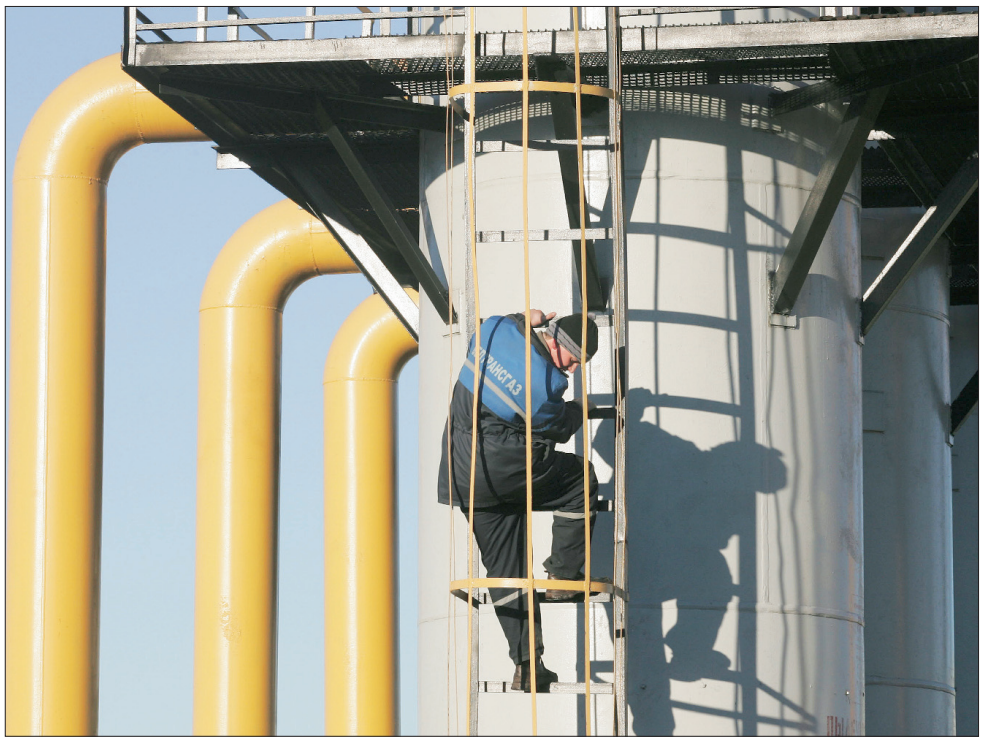
Diğer opsiyon ise, bunun tam tersi küresel sorunlarda Rusya ile daha fazla işbirliği yapılabileceğini öngörmekte. Rapproachhement through engagement-Annaherung durch Verpflechtung adı verilen bu "yumuşak" yaklaşım daha ziyade Alman katılımcılar tarafından dile getiriliyor. Halihazırda Alman Dışişleri Bakanlığı'nın sahip çıktığı, Schöreder'den miras kaldığı belirtilen; kökleri Almanya'nın birleşmesine Rusya'nın zımni rızasına dayanan; Sosyalist Parti ve Yeşillerin daha çok sahiplendiğinin altı çizilen bu yaklaşıma Şansölye Merkel'in daha ihtiyatla yaklaştığı (çünkü o Rusya'nın neler yapabileceğini yaşayarak öğrendi deniyor) ifade ediliyor.

Analistler, bu günden bakılınca yukarıdaki iki senaryonun gerçekleşme ihtimallerini neredeyse birbirine eşit olduğu değerlendirmesini yapıyorlar.

AB/Alman tarafından bazı uzmanlar, ABD'nin uzun zamandır Rusya'yı ihmal ettiğini ve ona eşiti gibi davranmadığını ileri sürerek ilişkilerin geliştirilmesi ve görüşmelere devam edilmesi gerektiğini ifade ediyorlar. Bu uzmanlara göre enerji bağımlılığı teorisi, Almanya-ABD yaklaşım farlılığını açıklasa da aynı enerji ihtiyacı içinde olan ülkelerin farklı politikalarını izah etmiyor. Örneğin, AB'ye yeni katılan ülkeler enerji bağımlılıkları yüksek olmasına rağmen ABD yaklaşımına daha yakın duruyorlar.

ABD tarafındaki bazı uzmanlar ise Almanya'nın bu "yumuşak" yaklaşımına karşı çıkıyorlar. Rusya ile ABD'nin ortak olarak yapabileceği şeylerin çok kısıtlı olduğunu (terörizmle ve uyuşturucuyla savaş gibi) iddia eden bu uzmanlar, ABD ile Rusya arasında ortak değerler (shared values) değil ancak ortak çıkarlar (shared interests) olabilir diyorlar ve dolayısıyla ortak değerler üzerine bir işbirliği inşa edilemeyeceğini vurgulayarak Alman yaklaşımına karşı çıkıyorlar. Rusların AB/Batı değerlerini asla kabul etmeyeceğini öne sürerek Almanları "naif" olmakla suçluyorlar ve bu haliyle AB'nin kısa vadede sağlam ve tutarlı bir Rusya politikası oluşturmasının imkansız olduğundan, ve halihazırdaki politikanın da çıkmazda olduğundan söz ediyorlar.

Rusya'nın, büyük ölçüde enerji kaynaklarına ve yükselen enerji fiyatlarına bağlı olarak tekrar kazandığı ekonomik gücüne dayanarak dünya siyaset sahnesine geri dönmesi, Rusya'nın enerji kaynaklarına bağlılık oranı yükselen AB/Almanya ile ABD arasındaki ilişkilerde bir çatlak ortaya çıkarmıştır. AB içinde dahi Rusya ile ilişkilerde üç farklı yaklaşım gözlenmektedir. Orta vadede Batı'nın bu paradigma/statüko değişikliğine karşı tutarlı yeni bir Rusya politikası ve stratejisi oluşturup oluşturamayacağı Almanya-ABD eksenindeki çatlağın giderilmesi ile yakından ilgilidir. Bu çatlak uzun vadede AB'nin geleceğini de etkileyebilir.

RUSYA'DA İÇ POLİTİKA-DIŞ POLİTİKA İLİŞKİSİ

Rusya'da güç bir avuç siyasi elitin elinde toplanmıştır, kısa vadede bu gücün Başkanlık Ofisi'nden çıkıp Putin'in şahsında Başbakanlık Ofisi'ne dönmesi ise Rus halkının çoğunluğu tarafından kabul görmektedir. Örneğin, Pow Global Attitude tarafından 2006 yılında yapılan bir kamuoyu yoklamasına göre Rus halkının yüzde 61'i ülkenin sorunlarını çözmek için güçlü bir lideri tercih edeceğini belirtirken sadece yüzde 21'i demokrasiyi tercih edeceğini belirtmektedir. Güçlü bir ekonomiyi demokrasiye tercih edenlerin oranı yüzde 81 iken demokrasiyi tercih edenlerin oranı sadece yüzde 14'de kalmaktadır. Aynı ankete katılanların çoğu Putin'in, Rusya'nın ihtiyacı olan güçlü liderlik özelliklerine sahip olduğunu düşünmektedir, tasvip oranı yüzde 75'i aşmaktadır (ki Mart başında yapılan seçimin sonuçları da bu değerlendirme ile bire bir örtüşmektedir).

Putin, Yeltsin dönemindeki kaosa son vermiştir ama onun döneminde de demokratikleşme neredeyse tamamen durmuştur. Yapısal, demografik, anayasal tüm reformlar başarısız olmuştur. Enerji dışında hemen herşey kötü gitmektedir (o alanda dahi Batı'nın beklediği piyasa reformlarının hiç biri yapılmamaktadır) . Ancak bu durum Rusya'nın uluslararası alanda, enerji silahını kullanan bir "güç" olarak algılanmasını engellememiştir. Bazı uzmanlar Rusya'nın çok dinamik olduğuna ve hızla değişme potansiyeline dikkat çekmektedir, ama kısa, hatta orta vadede değişim bekleyenler azınlıktadır.

Bu iç politika hali dış siyaseti de doğrudan etkilemektedir. Ülkede bugün hakim olan atmosfer, 1990'ların başında zayıf Rusya'ya Batı tarafından empoze edilen ve bugün Rusya için utandırıcı olduğu düşünülen- bir dizi uluslararası anlaşma ve düzenlemenin değiştirilmesi zamanının geldiği yönündedir. Batı ile Rusya arasında son iki yılda ortaya çıkan sürtüşmeler bu mentalite iyi anlaşılmadıkça doğru değerlendirilemez. Rusya bugün sadece menfaatini korumayı değil, yeni kurallar koymayı (oyunun kurallarını değiştirmeyi) da arzu etmektedir.

Rusya açısından ise ABD inişe geçmiş bir güçtür. AB'yi ise henüz bir "güç" olarak görmemektedir. AB'nin komşuluk politikası Rusya'da alerji yaratmaktadır. Böyle bir ortamda Rusya, geleceğin iki ya da daha fazla kutuplu dünyasında baş aktörlerden biri olma çabası içindedir.

ENERJİ POLİTİKASI

Enerji politikası, Rusya'nın dış politikasının en önemli araçlarından birisi haline gelmiştir. Halihazırda Rusya AB'nin ve Almanya'nın temel enerji kaynağı ve muhtemelen bir kaç on yıl daha öyle kalacak. AB bugün itibarıyla doğal gaz ihtiyacının yüzde 57'sini ithalatla karşılamakta olup, AB Komisyonu'nun tahminlerine göre bu oran 2030 yılına dek yüzde 84'e yükselecek. Petrol ithalatına bağımlılık ise, aynı dönemde yüzde 82'den yüzde 93'e çıkacaktır. Rusya ise dünyadaki en büyük gaz rezervlerine ve dördüncü büyük petrol rezervlerine sahip. Dünya petrol piyasası son derece global bir nitelik kazanmış olduğundan, Avrupa, petrol ihtiyacının da yaklaşık yüzde 45'ini Rusya'dan karşılamasına rağmen bu konudaki bağımlılığı gaza nazaran daha düşük. Asıl sorun ve Avrupa'nın zayıflığı doğal gaz alanında. Aslında başlangıçta Rusya gaz ithalatına, dış politikada kullanmak amacıyla değil, ama o dönemde çok ihtiyacı olan dövizi bulmak için başlamış. Ancak yoğun biçimde Rus enerji kaynaklarına bağımlı olan o dönemin Doğu Bloku ülkelerinin AB'ye katılmasıyla Avrupa'nın bir bütün olarak Rus gazına bağımlılığı artmıştır.(2) Petrol fiyatlarının yükselmesi de, maliyeti yüksek Rus enerji kaynaklarını "verimli" hale getirerek sürece katkıda bulunmuştur.

AB Komisyonu, bu durumun AB ülkeleri için önemli bir risk oluşturduğunu söylemeye 2000 yılında başlamasına karşın, AB'nin gazda Rusya'ya bağımlılığı ve enerji güvenliği konusu ancak 2006 yılında Rusya Ukrayna'ya verdiği gazı kesince ciddi biçimde yüksek tartışma gündemine girmiştir.

Rus gazına bağımlılık konusunda AB ülkeleri arasında önemli farklılıklar görülmektedir. Örneğin İngiltere, daha yeni, 2004 yılında net gaz ithalatçısı haline gelmiştir. Finlandiya ise doğal gaz ihtiyacının tamamını Rusya'dan karşılamakta, ama gaz, enerji

kaynaklarının sadece yüzde 11'ini teşkil etmektedir. Almanya'da ise gazın toplam enerji kaynakları içindeki payı yüzde 24 olup (bunun yakın zamanda hızla artması beklenmekte, çünkü gaz diğer fosil yakıtlara nazaran daha temizdir ve bunun yüzde 83,4'ü ithalatla karşılanmakta. Onun da yarıdan fazlası Rusya'dan gelmekte.

Monopol hali Rusya'nın enerjiyi bir dış politika aracı olarak başarıyla kullanma şansını artırmakta. Aslında bağımlılığın başka boyutları da var. Gazprom'un elindeki fonları yoğun biçimde AB şirket ve kamu hisselerine yatırması uzun vadede yeni bir silaha dönüşebilecek. Rusya'nın hisse yatırımı yaptığı ülkeler bu durumdan endişe duymakta. ("Düşmanın elindeki borç kötüdür, finansal terör yaratabilir!"). Öte yandan bazı uzmanlar da bunun tam tersini savunmakta; bu tür bir işbirliğinin uzun vadede olumlu sonuçlar yaratabileceğini belirtmektedir.

Almanya Rusya'nın en önemli ticari ve siyasi partneri haline gelmektedir. Merkel döneminde ilişkiler Schröder zamanındaki kadar güçlü olmasa da Nord Stream boru hattının tamamlanması ile iki ülke arasındaki bağ çok daha güçlenecektir. 2005 yılında Rusya Almanya ticareti yüzde 25 artarak 39 milyar Euroya çıkmıştır. AB'nin Rusya'nın dış ticaretindeki payı yüzde 52'dir. (İkinci Çin yüzde altı, üçüncü Ukrayna yüzde altı, dördüncü Türkiye yüzde dört...altıncı ABD yüzde dört.)

Rusya-Almanya ilişkileri sadece enerjiden ibaret değil, ama enerji bu ilişkilerin tam merkezinde yer almakta. Genişleme Avrupa'nın enerjide Rusya'ya bağlılığını artırmıştır. Enerji konusunda Rusya ile Almanya arasında "özel" bir ilişki söz konusudur. Gazprom ile bazı Alman enerji şirketleri ve Alman siyasetçileri arasındaki bu iki taraflı "özel ilişki Avrupa'nın bütüncül bir Rusya politikası oluşturması önünde engel teşkil etmektedir."

ENERJİ POLİTİKALARININ TRANSATLANTİK İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

AB tarafındaki uzmanların bazıları, bir buçuk yıl önce dahi hiç kimsenin, AB ortak enerji politikası oluşturma yönünde bu gün atılan adımların kaydedilebileceğine inanmadığını ifade ediyorlar. Oysa biliyoruz ki, yapılanlar henüz son derece yetersiz; öte yandan, Komisyon raporlarında gaz talebinin abartıldığına inandıklarını belirten uzmanlar da var. İşin en ilginç yanı ise, enerji konusunun artık dışişleri bakanlıklarının konusu haline gelmiş olması.

AB'de önümüzdeki dönemde planlanan enerji yatırımlarına bakınca da ilginç bir durum ortaya çıkıyor. Kuzey Afrika boru hatları dahil yaratılacak olan yüz milyar m3'lük kapasitenin çok büyük bölümü Batı Avrupa'ya (İspanya, Fransa, İtalya'ya) gidiyor. Bir başka deyişle; Batı Avrupa'nın gazda Rusya'ya bağımlılığı azalıyor, buna karşın Doğu Avrupa'da bağımlılık artarak devam ediyor. Uzmanlar bu manzaradan ortak bir enerji ve gaz politikası çıkmaz diyorlar. Bu durumun ayrıca Ortak savunma ve Güvenlik Politikasını da etkileyeceğini vurguluyorlar. Bu analistlere göre Gasprom'un tek tek AB ülkeleri ile imzaladığı anlaşmalar da birer geri adımdır, çünkü bu anlaşmalar gerçekte ilgili ülkeye "özel" bir avantaj getirmez, uzun vadede bağımlılığı artırmaktan başka işe yaramaz. Aynı uzmanlar, Rusya'nın NATO ülkelerine karşı da uzun yıllar aynı "böl-yönet" stratejisini uygulamaya çalıştığının altını çiziyorlar.

Yukarıdaki stratejik yaklaşımın yanısıra piyasa mantığının da, enerji arzı ve güvenliği konusunda Rusya-AB uyumuna müsaade etmeyeceği ifade ediliyor. Piyasa teorisine göre tüketiciler, kendi ihtiyaçları çerçevesinde, düşük fiyatla, bol arz isterken üretici maksimum gelir peşinde. Oysa Rusya halen dünyadaki en pahalı üretimi yapmakta ve düşük fiyatlar Rusya için yıkım anlamına gelecektir. Piyasada hiç bir anlamda rekabetin olmaması uzun vadede büyük riskler getirmektedir. Oysa petrol ve gaz fiyatları düşebilir. Rusya'nın iç pazarında, Batılı firmalara yatırım imkânı sağlamaması halinde maliyetlerini düşüremeyeceği ve riskin tamamını kendisinin üstlenmiş olacağı söylenmekte. (Halen Rusya enerjide Batı yatırımlarına kesinlikle izin vermemektedir.)

Sadece Almanya-ABD arasında değil Rus gazına bağımlılığı yüksek Doğu Avrupa ülkeleri arasında da önemli yaklaşım farklılıkları gözlenmektedir. Örneğin bu ülke grubunun iki büyük ülkesi Rusya ve Polonya arasında şu yaklaşım farklılıklarından söz edilebilir:

- Polonya ilişkilerde büyük bir asimetri görür, ithalatta çeşitlilik ister. Almanya ise oranı az çok sabitleyip kontrol ederek bir karşılıklı bağımlılık yaratma peşindedir.
- Almanya için enerji konusu Rusya ile arasındaki ilişkinin kalbinde yer alır. Polonya için böyle değildir.
- Polonya, kesintiler devam etmesin diye bir çeşit Enerji NATO'su ister, Almanya ise bir Enerji OECD'si (yani işbirliği).
- Polonya için neredeyse "kutsal" bir enerji güvenliği kavramı vardır oysa Almanya konuya çok boyutlu bakar.

Bu yaklaşım farklılıkları ülkelerin Ortak AB politikasından beklentilerini de farklılaştırmaktadır. Örneğin Polonya;

- Rusya'ya koşullar kabul ettirilmesini ve karşılıklılık ilkesinin uygulanmasını ister;
- Enerjide kuvvetli bir dayanışma ister;

● Önce piyasa/kaynak çeşitlemesi, sonra açık piyasa ister.

Bu tek örnekten dahi görülüyor ki, ortak bir AB enerji ve Rusya politikasına giden yolda aşılması gereken çok fazla iç engel vardır. Zaten AB Komisyonu da enerji iç pazarının ancak yarı yarıya oluşturulabildiğini itiraf ediyor. Trans Avrupa Ağları için ayrılan kaynakların sadece yüzde beşi enerjiye ayrılmakta ve bu da neredeyse ancak fizibilite çalışmalarına yetmekte.

ABD ve AB arasında da enerji bağımlılığı ve güvenliği anlayışı açısından büyük farklılıklar var. AB daha çok gaz, ABD daha çok petrol bağımlı. Ayrıca ABD'nin 250 yıllık kömür rezervleri mevcuttur (gerçi bu kaynağı kullanmak şu an çevresel olarak pek akıllıca değil, ama stratejik olarak değerli). ABD'ye göre eğer AB tek bir ses olamazsa Rusya karşısında çok zayıf kalır.

Düşük karbonlu bir enerji piyasası yaratmak üzere daha temiz kömür teknolojileri yaratmaktan nükleer enerjiye, Kafkas ve Orta Asya enerji kaynaklarını kontrol etmeye kadar bir dizi alanda ABD ve AB'nin ortak hareket etmesi gerektiğinin altı çizilmekte.

Bir diğer önemli konu da yatırımlardır. Enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi son tahlilde bir yatırım meselesidir ve gerekli hukuki çerçeve ve yatırım ortamı yoksa kimse yatırım yapmaz.

ENERJİ GÜVENLİĞİ VE NATO

Batı ve güvenlik denilince akla ilk gelen kurum NATO oluyor haliyle. Örneğin Orta Asya enerji (Türkmen) kaynaklarının güvenliğinin sağlanmasında NATO nasıl bir rol oynayacak? NATO'nun 60 yıla yaklaşan tarihinde tüm kritik anlarda bir Alman-ABD el eleliğinin varlığından söz ediliyor, ama uzmanların çoğu (NATO uzmanları ve ABD'li analistler) şu anda bu konuda kötümser olduklarını ifade ediyorlar. Güçlü bir ABD-Alman işbirliği beklentisi şu an için yok. AB'nin savunma altyapısına katkısının azlığı zaten uzun süredir şikayet konusu. Bu yüzden Avrupa savunma sanayiinin de gelişemediği ifade ediliyor. ABD'nin AB'nin savunmasını daha ne kadar tek başına üstleneceği sorgulanıyor.

Katıldığım toplantılardan birinde toplantıda AB uzmanlarının birisi NATO'ya çok farklı ve ilginç bir eleştiri getirdi. Bir sürü 60 yaşını aşkın erkeğin, gerçeklerden ve halktan kopuk bir elit grup olarak savunma konularını kararlaştırdığını bir gözlem olarak belirten bu uzman, "ABD, BM ve NATO'yu domine etmekten vazgeçip gerçek bir ortaklık anlayışını benimsemezse bu iş yürümez; son 40 yılda AB'de gerçek bir stratejist dahi yetişmedi, çünkü ihtiyaç duyulmadı" dedi. Kendisi de iki çocuk annesi olan bu uzmana göre, onsekiz yaşından küçük gençler NATO'yu hiç bilmiyorlar, temel bilgi kaynakları TV; ABD'yi "kötü" olarak tanıyorlar (çünkü başka ülkelere saldırıyor), Ruslar ise "iyi". Bu da NATO açısından ciddi bir iletişim problemini işaret ediyor.

AB'NİN ALMAN-ABD İLİŞKİLERİNDEKİ ROLÜ

Bu başlık altında öncelikle şu sorular dile getiriliyor:

Geçtiğimiz bir kaç yılda AB, genişlemeden, siyasi bütünleşmenin derinleşmesine dek bir dizi sorunla karşı karşıya kalmıştır. Gelecekte de bu ve benzeri sorunlar var olmaya devam edecektir. Almanya bu sorunlar karşısında geliştirilen politikaların oluşmasında en etkili ülke konumundadır. Peki AB içindeki bu tartışmalar ABD ve Alman-ABD ilişkileri üzerinde ne gibi etkiler yaratacaktır?

Genişleme devam edecek mi? Eğer genişleme yavaşlar ve eski Doğu Bloku ülkeleri olan yeni aday ülkelerde demokratikleşmenin itici gücü olmaktan

çıkarsa ne olur? AB Bu kurumlar ve bu kurucu antlaşmalarla Dünya lideri olabilir mi? AB içindeki güç dengeleri nasıl gelişecektir ve bu gelişme AB'nin iç ve dış politikalarını nasıl etkileyecektir? Almanya AB içindeki gücünü sürdürebilecek midir?

Uzmanların bu sorular üzerindeki yorumlarını ise şu şekilde özetleyebiliriz:

AB bundan böyle ABD'nin AB genişleme projesinin içeriğini ve zamanlamasını etkilemesine izin vermeyecektir. AB kurumsal reformunu tamamlamadan -Hırvatistan hariç- yeni bir genişleme pek mümkün değildir (Her iki yorum de Türkiye'yi yakından ilgilendiriyor).

AB'nin NATO'da rüştünü daha fazla ispat etmesi gereklidir, halen ABD NATO içinde kendi politikalarına karşı çıkılmasına izin vermemektedir. ABD'de muhtemel bir Obama zaferi, yeni bir ABD-AB uzlaşmasına ve dolayısıyla AB'nin rüştünü ispat ederek bağımsızlaşma sürecine sekte vurabilir. Bu da AB açısından bir talihsizlik olur (Tabii ki bu fikre katılmayan geniş bir kitle de mevcuttur).

Lizbon antlaşması AB'yi etkili bir uluslararası aktör haline getiremez. ABD ve AB'nin AB'nin yakın gelecekteki uluslararası rolü konusunda yeni bir uzlaşıya varması şarttır.

Globalizasyon korkusu ile daha fazla korumacılık yapılmamalıdır. AB, Batı dünyasının serbest piyasa ilkelerinden vazgeçmesine ön ayak olmamalıdır. Tam aksine IMF, Dünya Bankası, DTÖ gibi örgütler, hedefi iyi saptanmış reformlarla güçlendirilerek sürdürülmelidir.

GENEL DEĞERLENDİRME, SONUÇ VE ÖNERİLER

● Almanya ve Rusya, ABD-Çin ilişkisine benzer, karşılıklı bağımlılık esasına dayalı bir özel ilişki geliştirmektedir. Bu gelişme, Rusya'nın yeniden dünya siyaset sahnesine güçlü bir aktör olarak dönüşü ile birleşince ABD-Almanya ilişkilerinde II. Dünya Savaşı'ndan bu yana devam eden güçlü işbirliği çizgisinde bir kırılma ortaya çıkmıştır.

● AB ülkelerinin enerji konusunda Rusya'ya farklı ölçülerde bağımlılık geliştirmeleri enerji arzı ve güvenliği konularında ortak bir AB ve dolayısıyla ortak bir Batı politikası ve stratejisi oluşturulmasını çok güçleştirmiştir. Kaynak çeşitlendirmesi Rusya'ya bağımlılığı sınırlayabilir, ama ortadan kaldırmayacaktır.

● Türkiye bu açıdan, alternatif bir yol yarattığı için önemlidir, ama asıl belirleyici olan "kaynak" ve "kaynağın kontrolü" olduğu için özünde rolü ikinci derecededir.

● AB içinde bazı kesimler Rusya'yı "asla güvenilmez" olarak değerlendirirken, bazı kesimler "güvenilir bir kaynak" olarak görmektedir. ABD de Rusya'yı güvenilmez bulmaktadır. AB'nin Rusya'nın "böl ve yönet" taktiğine karşı güçlü, bütüncül, inanılır, uygulanabilir bir ortak politika gerçekleştirebilme ihtimalinin çok yüksek olmadığı söylenmektedir. Enerji politikası böyle bir dış politika stratejisinin en önemli parçası olmalıdır.

● AB ortak politikalarını saptarken, ABD menfaatlerini ve politikalarını da göz önünde bulundurmalıdır. Barışçıl bir arada yaşama (peaceful coexistence) formülünün 21. yüzyıl versiyonu mutlaka geliştirilmelidir.

● Almanya AB'nin itici gücüdür. Almanya ve ABD, Rusya'ya karşı, uzun vadeli perspektiften yoksun, reaktif politikalarla başarılı olamazlar. Öte yandan, Rusya'nın kendi demokratikleşme ve modernleşme süreçlerini geliştirmesine müsaade edilmelidir.

● ABD-Almanya ilişkilerindeki bir gerileme hem AB'nin yakın gelecekte alacağı biçimi hem de AB'nin dış politikasını etkileyecek niteliktedir. Türkiye'de tüm bu gelişmelerden nasibini alacaktır.

● Söz konusu üçgenin uçlarındaki üç ülke de önümüzdeki iki yılda birer geçiş dönemi yaşayacaklardır. Dolayısıyla, olayların ne yönde gelişeceği önümüzdeki iki yılda biraz daha belirgin hale gelecektir. Türkiye olarak, enerji istasyonu haline gelmenin rahatlatıcı, uyuşturucu etkisine kapılmamalı, konunun diğer yönlerini de çok yakından izlemeliyiz.

1- Toplantıyı düzenleyen kurumun (American Institute for Contemporary German Studies - AICGS) başlıca varlık amacı, giderek gelişen Avrupa ve değişen dünya düzleminde ABD ve Almanya ilişkilerinin güçlenmesini sağlamak olarak tanımlanmaktadır. AICGS, Almanya ve ABD arasında gerilim yaratabilecek konuları ve sorun kaynaklarını önceden saptayarak iş, siyaset ve akademi dünyasını bu konuları değerlendirmek amacıyla bir araya getirmekte, ortak tehditleri, muhtemel ortaklık alanlarını ve ortak menfaatleri belirlemekte ve farklılıkların giderilmesi ya da en azından yönetilebilmesi için çözüm ve strateji önerileri geliştirmektedir. Enstitü, bu amaçlarına ulaşmak için değişik yöntemler uygulamaktadır. Derinlemesine analizler içeren yayınlar hazırlamak ve konunun taraflarının bir araya gelerek tartışmalarını sağlayan dizi toplantılar düzenlemek en çok kullanılan iki yöntem olarak öne çıkmaktadır.

2- 22006 yılında AB 15'in birincil enerji kaynaklarında Rusya'ya bağımlılığı fazla yüksek olmayan yüzde 5,8 düzeyindeydi. Oysa yeni üyelerde bu oran çok daha yüksek olup, örneğin Macaristan ve Slovenya'da yüzde 30'u aşmaktadır.